

УДК 336.144

DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2024-2-12>

Грановська І.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Макарчук І.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Грановський О.С.

аспірант
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Hranovska Inna

Candidate of Sciences (Economics), Docent,
Associate Professor at the Department of the Finance
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

Makarchuk Inna

Candidate of Sciences (Economics), Docent,
Associate Professor at the Department of the Finance
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

Hranovskyi Oleksandr

Postgraduate Student
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДО МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ANALYSIS OF TAX REVENUES TO LOCAL BUDGETS UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

У статті проаналізовано податкові надходження до місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. Визначено їх структуру та обґрунтовано суть поняття «податкові надходження». Досліджено склад та динаміку доходів місцевих бюджетів в період з 2014 по 2023 р.р. Виявлено, що починаючи з 2019 р. основну частку доходів місцевих бюджетів почали формувати саме податкові надходження, а в 2023 р. вони становлять 67% від загальної кількості всіх доходів. Проведено детальний аналіз податкових надходжень до місцевих бюджетів та з'ясовано, що вони складаються з податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, плати за землю, акцизного податку, податку на прибуток підприємств, податку на нерухоме майно та ін. Розглянуто умови справляння даних видів податків в умовах воєнного стану та запропоновано рекомендації, виконання яких поліпшить повноту і своєчасності податкових надходжень до місцевих бюджетів.

Ключові слова: податкові надходження, місцеві бюджети, воєнний стан, доходи місцевих бюджетів, фінанси, місцеві фінанси, податкова політика, децентралізація.

It is analyzed in the article the composition and dynamics of tax revenues to the revenues of local budgets in the period from 2014 to 2023, as well as the impact of martial law on their management is clarified. The essence of the concept of "budget revenues" was determined and their classification was carried out. After studying the legal documents, the term "tax revenues" was singled out in order to clearly understand what is included in their list. The structure of revenues of local budgets of Ukraine was studied and the place and role of tax revenues was clarified. The impact of the decentralization process on receipts to local budgets was monitored. The structure of tax revenues was assessed and it was determined that the largest revenues are provided by the collection of national taxes. A detailed analysis of tax revenues that fill local budgets was conducted and it was found that they consist of personal income tax, a single tax, land tax, excise tax, corporate income tax, real estate tax, etc. The institutional peculiarities of functioning and the dynamics of the income tax of individuals to local budgets and the influence of the state of war on its growth have been revealed. The dynamics of single tax revenues were studied, and the reasons for their increase were determined. The peculiarities of land tax payment in the conditions of the formation of financial

independence of local budgets are determined. The indicators of income tax revenue of enterprises in stimulating the financial independence of local authorities were studied. The dependence of the receipt of excise tax to local budgets on martial law has been clarified. The peculiarities of the payment of these types of taxes in the conditions of changes in budget and tax legislation under the influence of martial law are considered. Outlined current problems of paying taxes to local budgets in order to ensure a stable and sufficient volume of tax revenues to local budgets of Ukraine make it possible to propose recommendations, the implementation of which will improve the completeness and timeliness of tax revenues to local budgets.

Key words: tax revenues, local budgets, martial law, local budget revenues, finances, local finances, tax policy, decentralization.

Постановка проблеми. Повномасштабна збройна агресія російської федерації спричинила негативний вплив та масове порушення всіх ланцюгів соціально-економічного розвитку України, а руйнування інфраструктури, постійні обстріли, окупація, міграція, гуманітарні кризи, зупинки бізнесу призвело до значних фінансових втрат та безпосередньо вплинула на місцеві бюджети і безумовно відобразилася на їх дохідності. Дослідження складу, кількості та динаміки податкових надходжень до місцевих бюджетів відіграє надзвичайно важливе значення в аналізі, плануванні, виконанні дохідної частини, а також оптимального їх розподілу між державним і місцевими бюджетами для економічного розвитку країни та територіальних громад для розроблення рекомендацій щодо напрямів реформування податків та зміни нормативів розподілу коштів між бюджетами.

Саме у розвинутих країнах податкові надходження є основним джерелом у фінансовому забезпеченні місцевих бюджетів, оскільки вони становлять найбільшу частину в доходах місцевих та є визнається ключовим аспектом подальшого економічного розвитку нашої країни. Достатня кількість податкових доходів дає можливість місцевим органам влади наповнювати бюджети для ефективного розвитку місцевого господарства [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливе значення у дослідженні даної тематики зробили такі українські науковці, як: О. Діброва [4], А.Р. Дуб, Т.В. Мединська [5], В.В. Коровій [5], С.Д. Смолінська [12], І.І. Фурик [13], тощо. Проте, в умовах воєнного стану проблема наповнення місцевих бюджетів податковими надходженнями має свої особливості, тому виникає необхідність здійснювати науковцями ґрунтовні дослідження та аналізувати процеси з урахуванням специфіки воєнного часу.

Метою статті є аналіз податкових надходжень місцевих бюджетів та вплив воєнного стану на їх формування.

Виклад основних результатів дослідження. Бюджетним кодексом України визначено, що «доходи бюджету – це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ)» [3]. Постановою Верховної Ради України № 327/96-ВР від 12 липня 1996 р. «Про структуру бюджетної класифікації України», вперше було здійснено класифікацію доходів місцевих бюджетів за такими розділами : 1) податкові над-

ходження; 2) неподаткові надходження; 3) доходи від операцій з капіталом; 4) трансферти; 5) цільові фонди [11].

Склад доходів різних рівнів місцевих бюджетів та нормативи зарахування доходів до відповідних бюджетів визначаються Бюджетним кодексом у відповідності до зазначених статей: стаття 64 – доходи загального фонду бюджету міста Києва, бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад; стаття 66 – доходи загального фонду обласних бюджетів; стаття 69 – доходи загального фонду бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів; стаття 69-1 – надходження спеціального фонду місцевих бюджетів; стаття 71 – бюджет розвитку місцевих бюджетів [3].

Досліджуючи поняття «податкові надходження», з'ясували, що ні в Законі України «Про бюджетну систему України», ні в першій редакції Бюджетного кодексу України тлумачення зазначеного терміну не трактувалося. Вперше на законодавчому рівні, ухваленням Бюджетного кодексу України, що набув чинності з 1 січня 2011 р., в статті 9, чітко сформовано сутність поняття: «податкові надходження – це встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори та місцеві податки і збори» [3]. Тому, тільки з 2011 р. вдалося врегулювати неузгодженість з обов'язковими платежами, що дало можливість чітко зрозуміти: до податкових надходжень відносяться виключно податки та збори, перелік яких встановлений Податковим кодексом України.

В період з 2014-2023 рр. обсяг доходів місцевих бюджетів з кожним наступним роком зростає і на кінець досліджуваного періоду склав 660 млрд грн (табл. 1). Якщо у 2014 р. їх дохід становив лише 185,4 млрд грн, то вже у 2019 р. зріс майже у три рази та перейшов межу у 500 млрд грн [1, 2]. Невеликий спад у доходах місцевих бюджетів на 89,1 млрд грн, у порівнянні з попереднім роком, відбувся у 2020 р., такий спад можна пояснити пандемією Covid-19 та появою непередбачуваних витрат, які вона принесла із собою. Непередбачуваним для нашої країни стало і повномасштабне вторгнення росії 24 лютого 2022 року, яке викликало окупація, міграція, гуманітарні кризи та масові зупинки бізнесу, проте навіть це не вплинуло на динаміку податкових надходжень до місцевих бюджетів, а навпаки, їх частка в доходах місцевих бюджетів тільки зростала [13].

На початку досліджуваного періоду державні трансферти займали 63% доходів місцевих

Доходи місцевих бюджетів України за 2014-2023 рр., млрд грн

Доходи місцевих бюджетів	Одиниці виміру	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Податкові надходження	млрд грн	60,2	107	151,7	191,9	233,9	275	290	351,8	398,1	441,9
	%	32,5	36,3	41,4	39,2	41,7	48,7	60,9	60,1	63,1	67
Неподаткові надходження	млрд грн	6,3	11,3	16,4	22	25,3	26,1	21,5	27,2	22	36,5
	%	3,4	3,8	4,5	4,5	4,5	4,6	4,5	4,6	3,5	5,5
Доходи від операцій з капіталом	млрд грн	1,6	1,8	2	2,2	2,6	2,9	3,5	3,5	2,3	3,6
	%	0,9	0,6	0,5	0,4	0,5	0,5	0,7	0,6	0,4	0,5
Державні трансферти	млрд грн	116,8	174	195,4	272,6	298,9	260,3	160,2	202,7	208,2	177,6
	%	63	59,1	53,4	55,7	53,3	46,1	33,7	34,6	33	26,9
Цільові фонди	млрд грн	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,8	0,4
	%	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Разом	млрд грн	185,3	294,5	366	489,2	561,2	564,9	475,8	585,8	631,4	660
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Джерело: сформовано автором на основі [1; 2]

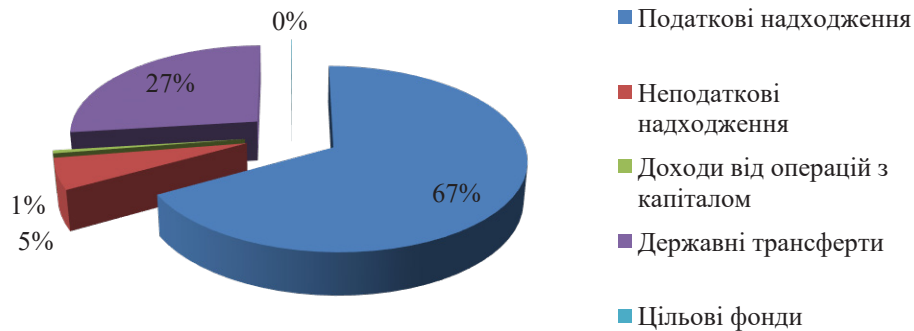

Рис. 1. Структура доходів місцевих бюджетів України за видами надходжень у 2023 році, %

бюджетів, у 2020 році цей показник знизився до 33,7%, у 2023 році – до 26,9%. Таке явище можна пояснити реформою місцевого самоврядування в основу якого покладено принцип децентралізації, тобто надання бюджетам на місцях незалежності та самостійності. Хоча й децентралізація розпочалася ще в 2014 році, проте Україна перейшла до більш децентралізованої системи, де місцеві бюджети влади отримали значно більшу автономію у зборі та використанні податкових доходів, що сприяло збільшенню фінансової стійкості та їх розвитку лише з 2019 року [1; 2].

Проте, незважаючи на відносну самостійність, набути шляхом фінансової децентралізації, бюджети громад все ще мають достатню залежність від державних трансфертів і вона складає близько третини їх доходів.

Особливої уваги заслуговують податкові надходження, оскільки саме вони займають ліву частку в доходах місцевих бюджетів. Аналіз складу і динаміки податкових надходжень (рис. 1), здійснений за 2014 – 2023 рр., демонструє, абсолютне збільшення податкових надходжень місцевих бюджетів: за досліджуваній дев'ятирічний період вони зросли у 7 разів, або на 381,7 млрд грн

і в 2023 р. складають 441,9 млрд грн, тобто 67% від загальної кількості всіх доходів. За результатами дослідження було з'ясовано, що починаючи з 2019 р. основну частку доходів на місцях почали формувати саме податкові надходження, що стало свідченням становлення місцевих бюджетів більш самостійними та фінансово незалежними [1; 2]. Завдяки вжитим заходам податкового регулювання, у зв'язку із введенням воєнного стану на території України, місцеві бюджети не лише не втратили податкові надходження, але й наростили їх.

Податкові надходження місцевих бюджетів формуються завдяки загальнодержавним (податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток, акцизний податок і т.д.) і місцевим податкам і зборам (єдиний податок, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, плата за землю і т.д.).

Ключовим у структурі податкових надходжень в контексті формування вказаних доходів є саме загальнодержавні податки, зокрема податок на доходи фізичних осіб (далі ПДФО).

Протягом останніх дев'яти років тенденція збільшення надходжень ПДФО до місцевих бю-

джетів є неоднозначною (табл. 2), хоча й величина доходів від даного податку з року в рік зростає і на кінець 2023 р. становить 289,4 млрд грн проти 22,8 млрд грн у 2014 р., тобто зросла у 12,7 разів, проте його частка у податкових надходженнях місцевих бюджетів постійно коливається. Відчутний ріст спостерігається починаючи з 2015 р., коли децентралізація почала активно реалізовуватися на практиці, доходи від податкових надходжень збільшилися майже у 2 рази і становили 59,4 млрд грн [1; 2; 13].

Якщо у 2023 р. частка ПДФО сягала 65,5% податкових надходжень місцевих бюджетів, тобто, відбулося зменшення на 2,9%, у відповідності до попереднього року, то у 2022 р. ми мали можливість побачити максимальну частку цього податку відносно всіх податкових надходжень місцевих бюджетів – 68,4%, це на 7,9 відсоткових пункти більше показника 2021 р. Значне збільшення ПДФО у 2022 р. відбулося за рахунок надходження від грошового забезпечення одержаних військовослужбовцями. Проте, 1 жовтня 2023 року Законом України від 08.11.2023 3428-IX «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України» відбулося вилучення військового ПДФО [7]. Такі дії уряду призвели до значного недоотримання місцевими бюджетами значної кількості податкових платежів.

Великою проблемою в сучасній системі сплати та зарахування ПДФО є те, що податок зараховується до місцевого бюджету за податковою реєстрацією юридичної особи, а споживання більшості місцевих суспільних послуг тими хто сплачує податок здійснюється за місцем проживання

фізичних осіб [5]. Для вирішення цієї проблеми було б справедливим зарахування ПДФО саме до тієї територіальної громади, яка надає громадянам соціальні послуги, адже в таких умовах вирішуються економічні інтереси платників податків. З іншого боку, сплата ПДФО саме до тієї територіальної громади, яка забезпечила працівників робочими місцями, може слугувати стимулом до розвитку підприємництва на місцях [6; 13].

Єдиний податок займає друге місце за величиною у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів. Динаміка надходжень і частка єдиного податку в структурі податкових надходжень до місцевих бюджетів дуже схожа до ПДФО, проте має особливості. За досліджуваний період надходження по даному податку збільшилися на 45,6 млрд грн (з 10,1 млрд грн у 2014 р. до 55,7 у 2023 р.), тобто в 5 разів. Найменше доходів від єдиного податку отримали місцеві бюджети у 2014 р. – 10,1 млрд грн. Таке явище можна пояснити процесом реформування спрощеної системи оподаткування, коли багато платників єдиного податку пішли з ринку, оскільки не могли далі продовжувати свою діяльність та отримувати прибуток, тому що значно зросла конкуренція та водночас витрати на сплату податків [9]. Особливий приріст єдиного податку спостерігається у 2023 р., коли він збільшився за рік на 8,5 млрд грн, тобто на 15,2%. Таке явище можна пояснити адаптацією податкового законодавства до воєнних дій, а саме: платникам, які перебувають на 3 групі єдиного податку на період воєнного стану зменшили ставку єдиного податку з 5% до 2% та збільшили ліміт річного доходу з 7,6 млн грн до 10 млрд грн. Також прибрали обмеження щодо кількості працівників [10, 12]. Такі дії уряду призвели до зна-

Таблиця 2

Динаміка та структури податкових надходжень до місцевих бюджетів України за 2014-2023 рр., млрд грн

Доходи місцевих бюджетів	Одиниці виміру	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ПДФО	млрд грн	22,8	59,4	78,9	110	138,1	165,4	177,8	212,2	272,2	289,4
	%	37,9	55,5	52,0	57,3	59,0	60,1	61,3	60,3	68,4	65,5
Єдиний податок	млрд грн	10,1	11,5	17,1	23,4	29,5	35,2	38	46,2	47,2	55,7
	%	16,8	10,7	11,3	12,2	12,6	12,8	13,1	13,1	11,9	12,6
Податок на землю	млрд грн	16,3	18,6	25,7	26,4	27,3	32,8	31,5	35,3	29,6	34,5
	%	27,1	17,4	16,9	13,8	11,7	11,9	10,9	10,0	7,4	7,8
Акцизний податок	млрд грн	4,2	5,3	8,3	8,7	8,3	9,5	10,8	11,7	13,1	22,3
	%	7,0	5,0	5,5	4,5	3,5	3,5	3,7	3,3	3,3	5,0
Податок на прибуток підприємств	млрд грн	1,2	4,3	6	9	9,6	11,4	10	16,6	12,2	14,5
	%	2,0	4,0	4,0	4,7	4,1	4,1	3,4	4,7	3,1	3,3
Податок на нерухоме майно	млрд грн	1,7	1,9	2,2	2,4	3,6	4,9	5,8	7,8	7,1	9,1
	%	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,8	0,9
Інші податки та неподаткові надходження	млрд грн	3,9	8,3	9,9	12,1	16,6	15,8	16,1	22	16,7	24,6
	%	6,5	7,8	6,5	6,3	7,1	5,7	5,6	6,3	4,2	5,6
Разом	млрд грн	60,2	107	151,7	191,9	233,9	275	290	351,8	398,1	441,9
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Джерело: сформовано автором на основі джерел [1; 2]

чного зростання чисельності платників спрощеної системи оподаткування протягом у 2023 р. з 1686,3 тис. до 1755,6 тис. осіб. Зокрема, ФОП першої групи – з 207,7 тис. до 210,4 тис., ФОП 2 групи – з 555,3 тис. до 601,8 тис., ФОП 3 групи (неплатники ПДВ) – з 897 тис. до 918,1 тис.

Проте, з 1 серпня 2023 р., набрав чинності Закон № 3219-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» [8], згідно якому платники податків, які станом на 31 липня 2023 року використовували спрощену систему 2%, уже з 1 серпня автоматично переведені на відповідну систему оподаткування на якій вони перебували до обрання 2%, тобто на відповідну ставку та групу єдиного податку або на загальну систему оподаткування. На нашу думку, така зміна в законодавстві матиме негативний економічний ефект і значно вплине на надходження до місцевих бюджетів. Тому це питання обов'язково буде темою нашого наступного дослідження з метою доведення нашої гіпотези. Загалом єдиний податок є стабільною і вагомою статтею доходів місцевих бюджетів, проте, багато громад нарікають на те, що податок сплачується за місцем реєстрації ФОПів, а не за місцем ведення господарської діяльності, а це призводить до втрати надходжень до місцевого бюджету [13].

Плата за землю займає третє місце в доходах бюджетів, оскільки її частка становить 7,8% від загальної кількості податкових надходжень до місцевих бюджетів у 2023 р. Хоча й прослідковується позитивна тенденція протягом досліджуваних років, тобто в загальній кількості він збільшився з 16,3 млрд грн у 2014 р. до 55,7 млрд грн у 2023 р., на 39,4 млрд грн, практично втричі, проте його частка в структурі всіх податкових надходженнях зменшилася в 3,5 разів з 27,1% у 201 р. до 7,8% у 2023 р. [1, 2]. Різкий спад до 7,4% від загальної кількості податкових надходжень спостерігається в 2022 р., тобто з початком воєнних дій на території України та відміною нарахування та сплати загального мінімального податкового зобов'язання

за земельні ділянки на тимчасово окупованих територіях та тих, де ведуться бойові дії. На нашу думку, не доцільно очікувати в найближчий час наповнення місцевих бюджетів платою за землю, оскільки внаслідок замінування близько 30% території нашої країни, на розмінування якої потрібно не менше 5 років.

Четверте місце у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів займає акцизний податок, який протягом 2014 по 2023 р.р. показує свій ріст в 5 разів. Проте, тенденція до зростання постійно коливалася, так в 2018 р. спостерігається його різке падіння до значення 8,3 млрд грн, що на 0,4 млрд грн менше попереднього року, а в 2019 р. тенденція до зростання поновлюється – від 9,5 млрд грн до 11,7 млрд грн у 2021 р. Попри воєнний стан, який розпочався з 2022 р. акцизний податок є лише не втратив позиції, а навпаки зріс на 9,2 млрд грн у 2023 р. [1; 2].

Такий приріст, на нашу думку, можна пояснити запровадження з 1 травня 2022 р. норми щодо порядку зарахування до місцевих бюджетів 5% акцизного податку з роздрібного продажу тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, який сплачується їх імпортерами та виробниками [12].

П'яте місце в структурі податкових надходжень місцевих бюджетів належить податку на прибуток. Так, у структурі доходів показник за досліджений період зріс на 13,3 млрд грн, тобто в десять разів і в 2023 р. становить 14,5 млрд грн. Питома вага надходжень від податку на прибуток у структурі податкових надходжень до місцевих бюджетів показує нестабільність, найменше значення було 2% у 2014 р., а найбільше 4,7% у 2017 р. та 2021 р. [2]. Варто зазначити, що на сьогоднішній день надходження аналізованого податку розподіляються між різними рівнями бюджетної системи, державні підприємства сплачують до державного бюджету, комунальні – лише до місцевих бюджетів за критерієм їхнього територіального розміщення.

Менше одного відсотка в структурі податкових надходжень місцевих бюджетів займає податок

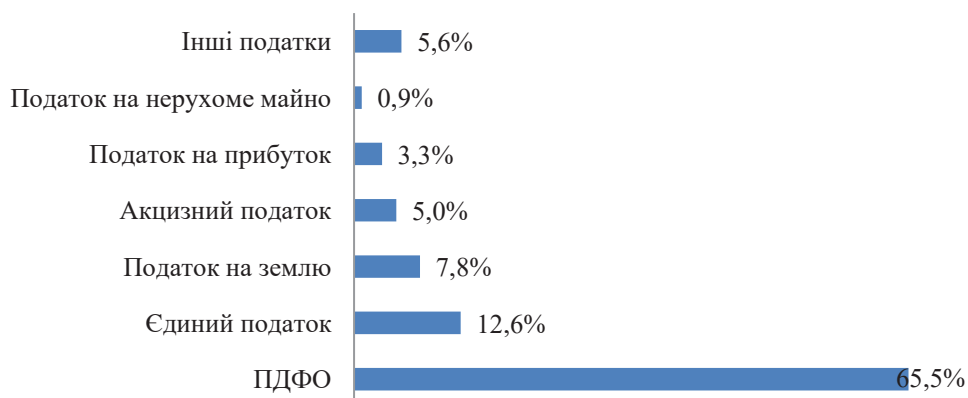

Рис. 2. Структура податкових надходжень до місцевих бюджетів України за видами надходжень у 2023 році, %

на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Його абсолютна величина і частка в структурі податкових надходженнях постійно зростає, так в 2023 р. вона становила 9,1 млрд грн проти 7,1 млрд грн у 2022 р. та 1,4 млрд грн у 2014 р., а питома вага у 2023 р. 0,9% проти 0,4% в 2014 р. і 0,8% у 2022 р. На нашу думку, цей податок має суттєвий потенціал подальшого збільшення, оскільки разом із земельним і транспортним становить складає структуру податку на майно, а така новація пов'язана з гармонізацією українського законодавства із нормами ЄС [6].

Висновки. Таким чином, здійснивши аналіз податкових надходжень до місцевих бюджетів в умовах воєнного стану, варто відмітити, що навіть незважаючи на воєнний стан, який підірвав соціальну і фінансову основи об'єднаних територіальних громад, органам державної влади та місцевому самоврядуванню вдалося забезпечити збільшення податкових доходів до місцевих бюджетів у 2023 р. на 9,9% у порівнянні з минулим роком. Основними статтями доходів були: податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – 289,4 млрд грн, єдиний податок – 55,7 млрд грн, плата за землю – 34,5 млрд грн, акцизний податок – 22,3 млрд грн, податок на прибуток – 14,5 млрд грн та податок на нерухоме майно – 9,1 млрд грн.

На нашу думку, утримати фінансову стабільність вдалося лише завдяки рішучим діям уряду і органам місцевої влади щодо запровадження податкових пільг та змін у податковому законодавстві. Зараз 2024 р., війна продовжується, але незважаючи на це, законодавчий орган влади затвердив новий Закон України № 3219-IX, яким скасовує більшість податкових пільг введених на період дії воєнного стану, зокрема повертає довоєнну систему оподаткування платників податків. Ми вважаємо, що такі дії можуть призвести до ухилення від сплати податків, утворення податкової заборгованості або тінізації бізнесу. Тому вважаємо за потрібне запропонувати рекомендації, дотримання яких має сприяти поліпшенню повноти та своєчасності податкових надходжень до місцевих бюджетів:

1. Вдосконалити податковий контроль. Досягнення позитивного впливу можна очікувати лише коли створені умов, що запобігають ухиленню від сплати податків, введення обмежень на використання податкових пільг та розробки оптимальної методології розподілу зібраних коштів.

2. Врегулювати податкове законодавство. Податкова політика має створювати сприятливе середовище для ведення бізнесу, розвитку місцевої інфраструктури та залучення інвесторів у регіони. Зниження податкових ставок, надання податкових пільг стимулюватиме підприємницьку активність, що в свою чергу призведе до наповнення місцевих бюджетів.

3. Забезпечити нейтральність та справедливність оподаткування. Важливим пріоритетом у вдосконаленні податкової системи є реформування податкового механізму на основі принципів

економічної ефективності, стабільності та прозорості та наближенням їх до міжнародних та європейських стандартів.

4. Встановити оптимальний рівень податкового навантаження. Держава має забезпечити належне ставлення до платників податків, які сприяють економічному розвитку та водночас збільшити їх відповідальність шляхом формування високої податкової культури.

Бібліографічний список:

1. Аналіз місцевих бюджетів за 2023 рік URL: <https://decentralization.ua/news/17747> (дата звернення: 01.05.2024).
2. Аналіз місцевих бюджетів за 2023 рік URL: <https://hromady.org/analiz-miscevix-byudzhetiv-za-2023-rik/> (дата звернення: 01.05.2024).
3. Бюджетний кодекс України. № 2456-VI від 08.07.2010 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-173> (дата звернення: 01.05.2024).
4. Діброва О. ПДФО у забезпеченні самодостатності місцевих бюджетів. *Фінансові інструменти регіонального розвитку*: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2022. С. 178–182
5. Дуб А.Р., Мединська Т.В. Податкова політика в умовах війни та її вплив на формування доходів місцевих бюджетів. *Проблеми економіки*. 2022. № 4 (54). С. 214–221.
6. Коровій В. Податкові надходження як складова доходів місцевих бюджетів. *Бізнес Інформ*. 2020. № 3. С. 328–336.
7. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України : Закон України від 08.11.2023 № 3428-IX Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3428-20> (дата звернення: 01.05.2024).
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану: Закон України від 30.06.2023 № 3219-IX. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovye-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/78340.html> (дата звернення: 01.05.2024).
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 р. № 2142. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text> (дата звернення: 01.05.2024).
10. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2120. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 01.05.2024).
11. Про структуру бюджетної класифікації України : Постанова Верховної Ради України від 12.07.96 № 327/96-ВР Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0265201-97#Text> (дата звернення: 01.05.2024).
12. Смолінська С.Д., Скидан У.І. Стан фінансового забезпечення місцевих бюджетів. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2022. № 33. С. 110–116
13. Фурик І.І. Податкові імперативи формування доходів місцевих бюджетів України та їх вплив на розвиток регіонів. *Науковий вісник Ужгородського Університету*. 2023. № 2 (62). С. 148–155.

References:

1. Analiz mistsevykh biudzhetyv za 2023 rik [Analysis of local budgets for 2023]. Available at: <https://decentralization.ua/news/17747> (accessed May 1, 2024).
2. Analiz mistsevykh biudzhetyv za 2023 rik [Analysis of local budgets for 2023]. Available at: <https://hromady.org/analiz-miscevix-byudzhetyv-za-2023-rik/> (accessed May 1, 2024).
3. Biudzhetni kodeks Ukrainy. № 2456-VI vid 08.07.2010 [Budget Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17Z> (accessed May 5, 2024).
4. Dibrova O. (2022) PDFO u zabezpechenni samodostatnosti mistsevykh biudzhetyv [Personal income tax in ensuring self-sufficiency of local budgets] *Finansovi instrumenty rehionalnoho rozvytku – 2022: VIII Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Pp. 17–182 (in Ukrainian)
5. Dub A. R., Medynska T. V. (2022) Podatkova polityka v umovakh viiny ta yii vplyv na formuvannya dokhodiv mistsevykh biudzhetyv [Tax policy in the conditions of war and its influence on the formation of revenues of local budgets] *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, vol. 4(54), pp. 214–221.
6. Korovii V. (2020) Podatkovi nadkhozhenia yak skladova dokhodiv mistsevykh biudzhetyv [Tax revenues as a component of local budget revenues]. *Biznes Inform – Business Inform*, vol. 3, pp. 328–336.
7. Pro vnesennia zmin do Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy shchodo zabezpechennia pidtrymky oboronozdatnosti derzhavy ta rozvytku oboronno-promyslovoho kompleksu Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 08.11.2023 № 3428-IX Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy [On making changes to the Budget Code of Ukraine regarding support for the defense capability of the state and the development of the defense-industrial complex of Ukraine: Law of Ukraine dated November 8, 2023 No. 3428-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3428-20> (accessed May 1, 2024).
8. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo osoblyvosti opodatkuvannya u period dii voiennoho stanu : Zakon Ukrainy vid 30.06.2023 № 3219-IX. Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine regarding the peculiarities of taxation during martial law: Law of Ukraine dated 06.30.2023 No. 3219-IX]. Available at: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/78340.html> (accessed May 1, 2024).
9. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia zakonodavstva na period dii voiennoho stanu : Zakon Ukrainy vid 24.03.2022 r. № 2142 [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the improvement of legislation for the period of martial law: Law of Ukraine dated March 24, 2022 No. 2142]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text> (accessed May 1, 2024).
10. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo dii norm na period dii voiennoho stanu : Zakon Ukrainy vid 15.03.2022 r. № 2120 [On making changes to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the effect of norms during the period of martial law: Law of Ukraine dated 03/15/2022 No. 2120.]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (accessed May 1, 2024).
11. Pro strukturu biudzhethnoi klasyfikatsii Ukrainy : Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 12.07.96 № 327/96-VR [On the structure of budget classification of Ukraine: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated 12.07.96 No. 327/96-BP]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0265201-97#Text> (accessed May 6, 2024).
12. Smolinska S. D., Skydan U. I. (2022) Stan finansovoho zabezpechennia mistsevykh biudzhetyv [The state of financial support of local budgets]. *Elektronne naukovе fakhove vydannia z ekonomichnykh nauk «Modern Economics» – Electronic scientific publication on economic sciences «Modern Economics»*, vol. 33, pp. 110–116.
13. Furyk I. I. Podatkovi imperatyvy formuvannya dokhodiv mistsevykh biudzhetyv ukrainy ta yikh vplyv na rozvytok rehioniv [Tax imperatives for the formation of revenues of local budgets of Ukraine and their impact on the development of regions.]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod University*, vol. 2 (62), pp. 148–155.